

**ВИЗНАЧЕННЯ КОЛА ПОТЕРПІЛИХ ВІД КРИМІНАЛЬНОГО  
ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 360 КРИМІНАЛЬНОГО  
КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

**Юріков Олександр Олександрович**

викладач циклу загальних та кримінально-правових

дисциплін Київського центру первинної

професійної підготовки «Академія поліції»

навчально-наукового інституту № 1

Національної академії внутрішніх справ

Проаналізовано ознаки потерпілого від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 360 КК України. Обґрунтовано, що першочергово ним є власник (власники) об'єктів та обладнання телекомунікаційних мереж, а додатково (факультативно) потерпілими можуть бути користувачі телекомунікаційних послуг.

**Ключові слова:** потерпілий, кримінальне правопорушення, телекомунікаційна мережа, пошкодження, руйнування, власник.

У кримінальному законодавстві України визначення поняття «потерпілий» не закріплено. Єдине визначення поняття «потерпілий» зазначено у Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України. Відповідно до ч. 1 ст. 55 КПК України потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [1]. Зазначена дефініція більше підходить до визначення потерпілого саме у кримінальному провадженні

(кримінальному процесі), але зовсім не підходить до визначення потерпілого у кримінальному праві. У кримінальному праві потерпілим від кримінального правопорушення є суб'єкт, якому було завдано шкоду в результаті кримінального протиправного посягання, на відміну від кримінального процесу, де потерпілим є особа, яку було визнано потерпілою в конкретному кримінальному провадженні дізнавачем, слідчим, прокурором чи судом.

У кримінальному процесі звужено зазначені суб'єкти, які можуть бути потерпілими у кримінальному провадженні, зокрема фізичні та юридичні особи. У кримінальному праві потерпілим можуть бути як фізичні чи юридичні особи, так і суспільство та держава. У кримінальному процесі чітко не визначено межі можливих потерпілих. Відповідно до ч. 6 ст. 55 КПК України якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливорює подання нею відповідної заяви, положення частин першої – третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька осіб [1]. Тобто, у кримінальному процесі потерпілим може бути визнана особа, якій не було завдано шкоду (не зазнала кримінального протиправного посягання). У кримінальному праві потерпілим може бути лише той суб'єкт, якому було завдано шкоду та який зазнав кримінального протиправного посягання.

Поняття «потерпілий від кримінального правопорушення» в рамках кримінального права потребує кримінально-правового дослідження. В науці кримінального права існують різні позиції щодо тлумачення поняття «потерпілий від кримінального правопорушення», однак, на нашу думку, більш правильним є визначення М. В. Сенаторова, що потерпілим від кримінального правопорушення є соціальний суб'єкт (фізична чи юридична особа, держава, інше соціальне утворення або ж суспільство в цілому), благу, праву чи інтересу

якого, що знаходиться під охороною кримінального закону, кримінальним правопорушенням заподіюється шкода або створюється загроза такої шкоди [2].

Основними ознаками потерпілого є: 1) соціальна ознака; 2) ознака заподіяної шкоди потерпілому; 3) ознака вчиненого кримінального правопорушення щодо потерпілого [3].

*Соціальна ознака* полягає у тому, що потерпілий від кримінального правопорушення – це завжди соціальний суб'єкт, елемент соціуму, учасник соціальної дії, суспільних відносин. В. М. Сенаторов поділяє потерпілих за соціальною ознакою на такі групи: 1) фізичні особи; 2) юридичні особи; 3) держава; 4) інші соціальні утворення (цивільне населення, національна, етнічна, расова та релігійна групи). *Ознака заподіяної шкоди потерпілому* полягає у тому, що потерпілий – це суб'єкт, якому заподіяна шкода. Вчений за ступенем заподіяння потерпілому шкоди поділяє їх на: 1) потерпілих, яким заподіяний реальна шкода та 2) потерпілих, щодо яких створена загроза заподіяння реальної шкоди. *Ознака вчиненого кримінального правопорушення щодо потерпілого* полягає у тому, що потерпілий є суб'єктом, охоронюваним благами, правами чи інтересами якого заподіяна шкода або створена загроза такої не будь-якою дією чи подією, а лише кримінальним правопорушенням [3].

Оскільки предметом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 360 КК України, є телекомунікаційна мережа, технічні засоби телекомунікації, споруди електрозв'язку, що входять до складу телекомунікаційної мережі, які знаходяться у праві власності певних суб'єктів, то потерпілими від зазначеного кримінального правопорушення будуть виступати, у першу чергу, саме власники зазначеного майна. Проте, у деяких випадках потерпілими від кримінального правопорушення можуть бути користувачі (абоненти) телекомунікаційних послуг. Для встановлення потерпілого від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 360 КК України, необхідно визначити хто може бути власником об'єктів та обладнання телекомунікаційних мереж та користувачем телекомунікацій.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» власник

(володілець) кабельної каналізації електрозв'язку – це суб'єкт господарювання, у власності (володінні) якого перебувають уся інфраструктура кабельної каналізації електрозв'язку або окремі її елементи, набуті на належній правовій підставі, призначені для забезпечення доступу до телекомунікаційної мережі загального користування. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 27 Закону України «Про телекомунікації» право власності та право на технічне обслуговування і експлуатацію телекомунікаційних мереж може належати будь-якій фізичній особі – суб'єкту підприємницької діяльності або юридичній особі, які є резидентами України, незалежно від форм власності [4]. Тобто, у разі кримінального протиправного посягання на об'єкти та обладнання телекомунікаційної мережі шляхом їх знищення чи пошкодження, потерпілими в першу чергу виступають їх власники, а отже фізичні особи, які мають місце проживання в Україні чи юридичні особи, які зареєстровані та здійснюють свою діяльність на території України за її законодавством.

Як ми вже зазначали, в деяких випадках потерпілими від кримінального правопорушення можуть бути користувачі (абоненти) телекомунікаційних послуг.

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» абонент – це споживач телекомунікаційних послуг, який отримує телекомунікаційні послуги на умовах договору, котрий передбачає підключення кінцевого обладнання, що перебуває в його власності або користуванні, до телекомунікаційної мережі. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 27 Закону України «Про телекомунікації» телекомунікації є невід'ємною частиною виробничої та соціальної інфраструктури України і призначені для задоволення потреб фізичних та юридичних осіб, органів державної влади в телекомунікаційних послугах [4].

Отже, у разі коли пошкодження телекомунікаційної мережі призвело до переривання (відсутності) такого зв'язку, то потерпілими від такого кримінального правопорушення можуть бути фізичні та юридичні особи, а також органи державної влади. У такому разі мова йдеться про спричинення збитків останнім через відсутність зв'язку на протязі певного проміжку часу

(неотримання телекомунікаційних послуг, упущена вигода, техногенна катастрофа (аварія)).

Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 39 Закону України «Про телекомунікації» оператори телекомунікацій зобов'язані першочергово надавати телекомунікаційні послуги підрозділам Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, захисту державного кордону [4]. Якщо пошкодження телекомунікаційної мережі призвело до переривання (відсутності) такого зв'язку (телекомунікацій), то потерпілими від такого кримінального правопорушення, в першу чергу, буде держава. Переривання (відсутність) зв'язку (телекомунікацій) у зазначених органів державної влади та служб може спричинити тяжкі наслідки у вигляді ненадання допомоги потерпілим (хворим), не реагування на пожежі чи кримінальні правопорушення, створюється вразливість обороноздатності країни.

Отже, потерпілим від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 360 КК України, безпосередньо (першочергово) є власник (власники) об'єктів та обладнання телекомунікаційних мереж, а додатково (факультативно) потерпілими можуть бути користувачі телекомунікаційних послуг. При пошкодженні чи знищенні об'єктів та обладнання телекомунікаційних мереж потерпілими будуть власники такого майна – фізичні особи, які мають місце проживання в Україні чи юридичні особи, які зареєстровані та здійснюють свою діяльність на території України за її

законодавством, а також держава, якщо зазначені об'єкти та обладнання належать державним підприємствам, установам чи організаціям. При пошкодженні чи знищенні об'єктів та обладнання телекомунікаційних мереж, що призвело до переривання (відсутності) такого зв'язку, то потерпілими від такого кримінального правопорушення можуть бути фізичні та юридичні особи, а також територіальна громада чи держава.

### **СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:**

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2004. 215 с.
3. Сенаторов М. В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві : монографія. Харків : Право, 2006. 208 с.
4. Про телекомунікації : Закон України від 18.11. 2003 № 1280-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>.